

KIBRISLI GENÇLERİN ALGILARI ÖNEMLİ

Cihan Dizdaroğlu

Gençlerin mobilizasyonunun küresel yükselişine paralel olarak, gençliğin sahip olduğu potansiyel de akademisyenler ve alanda çalışanlar için önemli bir araştırma gündemi haline gelmiştir. Buna karşın halen daha dünyada gençliğin siyasi, toplumsal ve ekonomik özne olmalarını hafife alma eğiliminde olan birçok ülke vardır. Bu ülkelerden bir tanesi de gençliğin sesinin kendi toplumları içerisinde ve ada çapında sürekli olarak göz ardı edildiği Kıbrıs'tır. Kıbrıslı gençliğin içinde bulunduğu durumu en iyi kişinin 'kendiyile konuşması' anlamına gelen ve tiyatrodaki kullanılan soliloquy¹ kelimesi anlatmaktadır.

Siyasi anlamda 55 yıl, fiziksel olarak ise 45 yıldan daha fazla bir süredir bölünmüş olan bir ülkede genç olmak olağan dışı ve zor bir durum. Milliyetçi söyleme dayalı bir eğitim sistemi, büyüklerden yaşadıkları olumsuzlukları dinlemek, medya ve siyasette milliyetçi söyleme maruz kalmak ve gündelik yaşamda geçmişin fiziksel yaralarıyla yaşamak dahil sayısız etken gençlerin dışlanmasına katkıda bulunmaktadır. Günümüzde Kıbrıslı gençler bölünmüş bir adanın geçmişinden miras kalanlar ve günümüz gerçekleriyle mücadele etmektedir.

Sayısız barış inşası girişiminde yaşanan başarısızlıklara; elitler düzeyinde, kapalı kapılar ardında ve 'her şey üzerinde anlaşılana kadar hiçbir konuda anlaşılmamıştır' formatında yürütülen müzakerelere yönelik eleştirilere rağmen, gençler ve kadınlar dahil olmak üzere kamuoyunun daha geniş seviyede barış sürecine dahil edilmesi konusunda süregelen bir tereddüt söz konusudur (Lordos, 2009; Lordos, Kaymak ve Tocci, 2009; Jarraud, Louise ve Filippou, 2013; Pimond vd., 2019). On yıldan fazla bir süre önce yazılmış olan Kıbrıs İnsani Kalkınma Raporu'nda da belirtildiği üzere, siyasetçiler gençlerin barış sürecine yönelik enerji veya iyimserliklerini kullanmalarına fırsat vermedikleri gibi, gençlerin algılarını

ve taleplerini göz önünde bulundurmaya da ihmal etmişlerdir. Bunun yerine Kıbrıslı gençlik 'pasif seyirci' rolüne düşürülmüştür (UNDP, 2009, s. 12 ve 164). Bugüne kadar sınırlı düzeyde bir ilerleme kaydedilse de gençlerin bu durumu aynı zamanda barış süreci ve hemen her düzeydeki karar-alma süreçleriyle de alakalıdır.

Uzlaşma ve toplumlar arası iletişimin nicelik ve niteliğinin iyileştirmesine karşı dirençli olan Kıbrıslı Rum gençliği ile yetişkin Kıbrıslı Türkler gibi belirli gruplara odaklanılmasının gerekliliği halen ortadadır (Lordos, Kaymak ve Tocci, 2009). Gençliğin taleplerini anlayabilmek, geleceğe dair umutları, diğer topluma yönelik algıları, barış sürecine ve/veya bir arada yaşamaya hazır olup olmadıkları konusunda varsa değişimleri gözlemleyebilmek için gençliğin tutum ve eğilimlerinin düzenli aralıklarla değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Bu politika notu PRIO Kıbrıs Merkezi ve Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) tarafından ortaklaşa yayımlanan 'Kendi Kendine Konuşmanın Ötesine Geçmek: Siyaset, Barış ve Toplumlararası İletişim Üzerine Gençlerin Algıları' başlıklı politika raporunun temel bulgularına dayanmaktadır. Hem rapor hem de bu politika notu, Kıbrıs'ta her iki toplumun ana dillerinde eş zamanlı olarak güneyde Noverna Analytics ve kuzeyde Lipa Danışmanlık tarafından gerçekleştirilen telefon anketinin bulgularını ele almaktadır.² Bu politika notu gençlik ve siyaset, gençler arasında toplumlararası iletişim ve Kıbrıs'ta barış olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Yürütülen anketin detayları ile BM Güvenlik Konseyi'nin 2250 (2015) sayılı 'Gençlik, Barış ve Güvenlik' kararı doğrultusundaki kapsamlı politika önerileri ve harekete geçilebilecek eylem planları FES/PRIO politika raporunda görülebilir.

¹ 'soliloquy' (kendi kendine konuşma) kelimesi, Ortaçağ Latin döneminde kullanılan, Latince'deki solus - 'yalnız' - ve loqui ('konuşmak') kelimelerinden türemiş 'soliloquium' kelimesinden gelmektedir. Kelime aynı zamanda Augustine tarafından yazılmış Latince 'Liber Soliloquiorum' bilimsel eserin çevirisinde de kullanılmıştır (Etymonline, 2020).

² Anketin örnekleme, yaşları 18 ile 35 arasında değişen 250 Kıbrıslı Rum ile 250 Kıbrıslı Türk gençten oluşmaktadır. Anketin saha çalışması kuzeyde 30 Kasım 2019, güneyde ise 3 Aralık 2019 tarihinde başlamış ve her iki tarafta da 10 Ocak 2020 tarihinde tamamlanmıştır. Anket için etik onayı Coventry Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınmıştır. Söz konusu anket, Avrupa Birliği'nin Ufuk 2020 araştırma ve inovasyon programı bünyesindeki Marie-Sklodowska-Curie hibesi tarafından finanse edilen 'Barış İnşasında Gençliğin Rolü: Kıbrıs Örneği | YOUPEACEBUILDER' başlıklı araştırma projesinin (sözleşme no. 796053) bir parçasıdır.

GENÇLİK VE SİYASET

Siyasete duyulan ilgileri sorulduğunda, Kıbrıslı Türk gençlerin yüzde 63,6'sı ve Kıbrıslı Rum gençlerin yüzde 46'sı genelde siyasetle 'çok az' ilgilendiklerini veya 'hiç ilgilendiklerini' belirtmiştir. Fakat, bu durum sadece gençliğin apolitik olmasıyla ilgili değildir; nitekim anketin diğer bulguları gençlerin siyasetçilere ve siyasi partilere olan güvensizliğini de ortaya koymaktadır. Bu ilgisizliğin bir diğer sebebi ise gençlerin siyasette yetersiz temsiliyetidir.

Siyasette gençlerin yeterli düzeyde temsil edildiğini düşünen Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türk gençlerin oranı çok düşüktür. Buna karşın, Kıbrıslı Rum gençlerinin yüzde 70'i ve Kıbrıslı Türk gençlerin ise yüzde 58,8'i siyasette yeterince temsil edilmediklerini düşünmektedir. YOUPEACEBUILDER projesi kapsamında yapılan bir mülakata konuşan 21 yaşındaki Kıbrıslı bir Türk durumu şu şekilde aktarmıştır: 'Siyasi partiler genç adayları siyasete girmeleri için teşvik etme konusunda tereddütlü davranmakta ve hatta kapılarını gençlere açma niyetini de taşımamaktadır.'

Diğer siyasi kurum ve kişiler arasında siyasetçiler adanın her iki tarafında da güven konusunda en düşük oranlara sahiptir – Kıbrıslı Rum gençlerin yüzde 49,2'si, Kıbrıslı Türkler gençlerin ise yüzde 47,6'sı siyasilere güven duymadığını ifade etmektedir. Siyasetçilerden sonra her iki tarafta da gençler arasında en düşük güven oranına siyasi partiler ve hükümet sahiptir. Kıbrıslı Türk ve Rum liderler Mustafa Akıncı ile Nicos Anastasiades siyasi kurum ve kişiler ile karşılaştırıldığında, sırasıyla yüzde 35,2 ve 16,8 ile adanın her iki tarafında da en fazla güven duyulan kişiler olmuştur. Buna karşın, güneyde üniversiteler (%70,4), asker (% 33,6) ve yargı (% 33,2), ve kuzeyde ise asker (%60,8), polis (% 40) ve cumhurbaşkanı (% 35,2) en fazla güven duyulan kurum ve kişilere verilen yanıtlarda ilk üç sırayı almaktadır.

KIBRISLI GENÇLER ARASINDA TOPLUMLARARASI İLETİŞİM

Onlarca yıl süren ayrılıktan sonra, 2003 yılında adanın her iki tarafında bulunan geçiş noktalarının açılması toplumlarası iletişim konusunda önemli bir köşe taşı olarak öne çıkmaktadır. Kıbrıs gençliği bölünmüş bir ülkede doğup büyümesine karşın, birçok gencin kuzey ve güney arasında bulunan geçiş noktalarının kapalı olduğu ve iki toplumun herhangi bir şekilde etkileşimde bulunmadığı döneme dair herhangi bir anısı bulunmamaktadır. Kuzeyde yaşayan Türkiye uyruklu kişiler haricinde, günümüzde Kıbrıslı gençlerin büyük bir çoğunluğu adanın diğer tarafını ziyaret edebilmektedir.

Yeni geçiş noktalarının açılmasına yönelik destek konusunda adada bulunan iki toplum önemli ölçüde birbirinden ayrılmaktadır. Kıbrıslı Türk gençlerin yarısı (yüzde 50,4) daha fazla geçiş noktasının olmasını 'desteklemek' veya 'kesinlikle desteklemek' için, Kıbrıslı Rum gençlerin yarısından fazlası (yüzde 53,6) bunun tam tersini söyleyerek böyle bir politikayı 'desteklememekte' veya 'kesinlikle desteklememektedir'. Benzer bir farklılık geçiş sıklıkları ve toplumlarası arkadaşlık

kurulması konularında da ortaya çıkmaktadır. Kıbrıslı Rum gençlerin sadece yüzde 7,2'si (Kıbrıslı Türk gençlerde bu oran yüzde 41,4'dir) geçiş noktalarından her gün, haftada birkaç kez veya ayda en az bir kez geçtiğini belirtmiştir. Buna karşın, Kıbrıslı Rum gençlerinin yüzde 38'i ve Kıbrıslı Türklerin yüzde 24,9'u diğer tarafın hiç geçmediğini söylemiştir.

Toplumlarası iletişim konusuna gelindiğinde, Kıbrıslı Türk gençliği Kıbrıslı Rum gençlere göre diğer toplumundaki gençlerle arkadaşlık kurma konusunda daha isteklidir. Ankete katılan Kıbrıslı Türk gençlerden yüzde 48,8'i diğer toplumdan arkadaşı olduğunu söylerken, bu oran Kıbrıslı Rum gençlerde sadece yüzde 16,8'dir. Arkadaşlık kavramının tanımından bağımsız olarak bu bulgu önemlidir ve Kıbrıslı Türk gençlerin çoğu ve Kıbrıslı Rum gençliğinin önemli bir çoğunluğunun diğer toplumdan biriyle arkadaş olmadığını göstermektedir. Bu karşın, anket diğer toplumu hedef alan 'düşman' veya 'güvenilmez' gibi olumsuz söylemlerin Kıbrıslı gençlerin zihinlerine yön vermediğini de ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, temelde iki toplum arasında bu türden ilişkileri destekleyecek ortak ve güvenli alanlar olmadığından yola çıkarak, böyle alanların yaratılmasının gençlerin birbirleriyle sosyalleşme isteklerini artırabileceğini öne sürmek mümkündür.

Kıbrıslı Rum gençler arasındaki bu olumsuz eğilim, toplumlarası iletişimi artırmak adına tutumlarına sürekli odaklanılması ihtiyacını ortaya koymaktadır. Kıbrıslı Türk gençliği arasında özellikle geçiş noktalarına yönelik olumlu eğilim ise bir arada yaşamaktan ziyade, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin AB üyeliğinden kaynaklanan fırsatlara erişmek ile ilgili olduğunu belirtmekte fayda vardır.³ Adanın diğer tarafına geçmediğini belirten Kıbrıslı Türklerin sayısının yüksekliği, geçişlerine izin verilmeyen Türkiye uyruklu gençlere de örneklemde yer verilmesiyle ilişkilidir.

KIBRIS'TA BARIŞ

Kıbrıs sorunu, Kıbrıslı Rum ve Türk toplumlarının günlük yaşamlarını kaçınılmaz şekilde sarmalaya ve derinden etkilemeye devam etmektedir. Bu nedenle, anket çalışması aynı zamanda gençliğin barış sürecinde sonu gelmeyen müzakereler, olası çözüm senaryoları ve gelecek referandumun olası sonuçlarıyla ilgili algılarını da araştırmıştır.

Anket verilerinden de görüldüğü üzere, adanın her iki tarafındaki genç katılımcılar, liderler arasında yürütülen müzakerelerin başarısı hakkında karamsar bir duruş sergilemektedir. Bu kapsamda, Kıbrıslı Rum gençlerin büyük bir çoğunluğu (yüzde 84,4) ve Kıbrıslı Türk gençlerin yarısının

3 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) sadece Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınmaktadır. Mustafa Akıncı Türkiye ve Kıbrıslı Türkler için KKTC Cumhurbaşkanı olarak görev yapsa da uluslararası toplum Akıncı'yı Kıbrıslı Türklerin toplum lideri olarak görmektedir. Kıbrıs Cumhuriyeti uluslararası bağlamda adanın tümünden sorumlu yönetim olarak kabul edilirken, günümüzde Kıbrıs adasının tümü Avrupa Birliği üyesi olarak görülmektedir. Fakat, AB müktesebatı Kıbrıs sorununa siyasi bir çözüm bulununcaya kadar adanın kuzeyinde askıdadır (bkz. Katılım Antlaşması Protokol no.10).

dan fazlası (yüzde 51,2) kapsamlı bir çözüm bulunmasına yönelik yürütülen müzakerelerin nafiye olduğuna inanmaktadır. Bu şüphecilik, Kıbrıs sorununun ne zaman çözülebileceğine dair beklentilerle ilgili açık uçlu soruda da kendini göstermiştir: buna göre, ankete katılan Kıbrıslı gençlerin yarısından fazlası sorunun hiçbir zaman çözülemeyeceğine inandıklarını belirtmiştir.

Farklı çözüm modelleriyle ilgili görüşleri sorgulamak Kıbrıs'ta gerçekleştirilen anketlerin kaçınılmaz bir parçası haline gelmiştir. Kıbrıslı Rum ve Türk toplumları öncelikli tercih ettikleri çözüm modelleri bakımından ayrılmaktadır. En fazla tercih edilen senaryo konusunda Kıbrıslı gençler arasındaki genel eğilimde sınırlı düzeyde bir farklılık olmasına karşın, Kıbrıslı Rum ve Türk gençlerin verdiği yanıtlar oldukça kutuplaşmıştır. Kıbrıslı Rum gençlerin yüzde 54'ü tek devletli çözüm opsiyonunu 'destekler' veya 'tamamen desteklerken', Kıbrıs Türk gençliğinin yüzde 62,4'ü uluslararası tanınırlığı olan iki ayrı devletli çözümü tercih etmektedir. Anket sonuçlarından da anlaşılacağı üzere, toplumlardan birinin en çok tercih ettiği çözüm modeli diğer toplumun en az tercih ettiği çözüm modelini oluşturmaktadır. Öte yandan, Kıbrıslı gençler tarafından en fazla kabul gören ikinci çözüm modeli iki bölge ve iki toplumlu federasyon olarak ortaya çıkmıştır: Kıbrıslı Rum gençlerin bu çözüme yönelik destekleri (yüzde 18), Kıbrıslı Türk gençlere (yüzde 54) oranla daha düşük seviyededir. İki bölge ve iki toplumlu federal bir çözüme verilen destek düzeyinin, Türkiye kökenli Kıbrıslı Türk gençleri özelinde anlamli seviyede bir farklılık göstermediği de belirtilmelidir.

Kıbrıs'ta yapılan anketlerde en sık karşılaşılan bir diğer soru ise uzun süredir devam eden Kıbrıs sorununa bulunacak bir çözüm halinde yapılacak olası bir referandumda oy verme davranışıyla ilgilidir. Kıbrıslı Türk katılımcıların yarısından fazlası böyle bir referandumda 'evet' oyu kullanacaklarını belirtirken, Kıbrıslı Rum gençliğinin yüzde 34'ü olası bir referandumda 'evet' oyu kullanacağı yanıtını vermiştir.

KENDİ KENDİNE KONUŞMANIN ÖTESİNE GEÇMEK İÇİN ATILMASI GEREKEN ADIMLAR

Anket ve raporda ortaya koyulan bulgular, sahada aktif olarak çalışan akademisyenler, politika uzmanları, sivil toplum örgütleri ve uluslararası üçüncü taraflar arasında konuya yönelik bir tartışma ortamı yaratmayı amaçlamaktadır. Anket verileri bazı önemli noktaları ortaya koymakta ve izlenmesi önerilen adımlara uyulması halinde, Kıbrıs'ın diğer ülkelere örnek teşkil edebileceği ve BM Güvenlik Konseyi'nin 2250 sayılı kararının başarılı bir şekilde uygulandığı nadir bir örnek olabileceğine işaret etmektedir.

BM Güvenlik Konseyi'nin bu kararı, gençlerin özellikle barış süreçlerine katılımlarını sağlayacak beş sütun tanımlamıştır: katılım, koruma, önleme, ortaklık ve çözülme ve entegrasyon. Bu çerçevede, kendi kendine konuşmanın ötesine geçmek için atılması gereken adımlar şu şekildedir:

- Gençlerin her düzeyde karar alma süreçlerindeki siyasi temsil yetilerinin artırılması;

- Gençliğin ihtiyaçlarını anlayabilmek için alternatif iletişim platformlarının yaratılması;
- İletişim ve işbirliğini teşvik edecek güvenli alanlar ve etkinlikler yaratılması;
- Gençlerin başını çektiği bireysel ve kolektif girişimlerin desteklemesi ve teşvik edilmesi;
- Barış inşası çabalarında tüm Kıbrıs gençliği temsil edecek bir 'İki Toplumlu Gençlik Teknik Komitesi' kurulması.

'Gençliği de içeren barış, hoşgörü, kültürlerarası ve dinler arası bir diyalog' kültürünün teşvik edilmesi yönündeki öneriler ve atılabilecek adımların detayları ayrıntılı politika raporunda bulunabilir (FESCyprus.org /cyprus.prio.org).

CONTACT

PRIO Cyprus Centre

P.O. Box 25157 | 1307 Nicosia, Cyprus

Email: cypruscentre@prio.org

www.prio.org/cyprus

PRIO, araştırmacılarını ve araştırma görevlilerini, çalışmalarını hakem değerlendirmesüreçleriyle akademik dergilerde ve kitap dizileri yanında, PRIO'nun kendi Raporu, Belgesi ve Kısa Siyaset Analizlerini olarak yayınlama konusunda teşvik eder. Bu serilerin yayına hazırlanmasında temel bir kalite kontrol uygulamakla birlikte, PRIO siyasi konularda herhangi bir görüşe sahip değildir. Araştırmacılarımızı kamuya açık tartışmalarda etkin olarak yer almak konusunda teşvik ediyor ve onlara tam düşünce özgürlüğü sağlıyoruz. Dolayısıyla, yayınlarımızda ifade edilen hipotez, teori, bulgu ve görüşlerin sorumluluk ve onuru yazarların kendilerine aittir.

Friedrich Ebert Vakfı | Kıbrıs Bürosu

20 Stasandrou, Apt. 401 | 1060 Nicosia | Cyprus

Sorumlu Kişi: Hubert Faustmann | Direktör

Tel. +357 22377336

Email: office@fescyprus.org

www.fescyprus.org

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin/sahiplerinin yazılı izni olmadan kopyalanamaz, erişim sistemlerinde saklanamaz veya elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da başka birşekil veya yolla kullanılamaz.

© Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) and Peace Research Institute Oslo (PRIO), 2020

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin/sahiplerinin yazılı izni olmadan kopyalanamaz, erişim sistemlerinde saklanamaz veya elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da başka birşekil veya yolla kullanılamaz.